

31 oktober 1948

Centralstyrelsens förslag till uttalande

1. Den nioåriga skolplikten och skolans målsättning

Ombudsmötet ansluter sig i princip till skolkommissionens förslag om en obligatorisk nioårig skola, som mål för en fortskridande skolreform. Nioårig enhetsskola bör, i enlighet med kommissionens förslag, upprättas inom varje kommun, så att den obligatoriska skolplikten kan fullgöras inom hemorten. Ombudsmötet vill emellertid understryka, att ett absolut villkor för utsträckningen av skolplikten till nio år är att enhetsskolan får en sådan utformning att den verkligen tillgodoser elever med olika mått och olika slag av begåvning.

Den nioåriga skolan kan inte generellt genomföras utan en lång övergångstid. En omfattande försöksverksamhet med nioårig enhetsskola bör under tiden bedrivas i kommuner av olika storlek och struktur, för att pröva förslagets hållbarhet vid praktisk tillämpning. Ett principbeslut av statsmakterna om nioårig enhetsskola bör således inte binda dennas utformning vid de riktlinjer skolkommissionen uppdragit, utan dessa bör modifieras efter de praktiska rönen.

Ombudsmötet delar skolkommissionens syn på målsättningen för den nioåriga medborgarskolan. Många faktorer kommer emellertid för lång tid framåt att försvåra förverkligandet av detta mål. Det förefaller också ombudsmötet som om skolkommissionen i vissa avseenden över-skattat barns förmåga att tillgodogöra sig undervisning.

Sk-Lan. De stora klasserna 2/4 i psykologisk o pedagogisk utbildning vill vi bestämt motsätta oss. Centraliseringen av dessa klasser skulle innebära ett underbrytande av bygdeskolorna, vilka skolkommissionen i ett annat sammanhang säger sig vilja slå vakt om, och undervisningen i engelska bör kunna hanteras av klassläraren, särskilt efter lärarutbildningens reformering.

Centralstyrelsens förslag till uttalande

2. Stadieindelningen

a) Ombudsmötet anser att småskolestadiet bör som hittills omfatta klasserna 1 och 2 i alla skolformer. 3:e klassen bildar en övergångsklass till mellanstadiet och inte en avslutningsklass för småskolan. Då hembygdsundervisningen i klass 3 i huvudsak är en förberedelse för undervisningen i orienteringsämnena geografi, historia och naturkunnighet, är det angeläget att den lärare, som i klass 4 kommer att undervisa i dessa ämnen, också får handha den förberedande undervisningen i klass 3. *55% av alla barn undervisas i B-former, 45% i A-former. När B-skolor behövs måste klass 3 hänföras till mellanstadiet.*

De skäl för en utsträckning av de för småskolestadiet utbildade lärarnas arbetsområde, som skolkommissionen framlägger, kan ombudsmötet inte anse övertygande.

b) Ombudsmötet har intet principiellt att invända mot skolkommissionens krav på specialutbildade ämneslärare för eleverna i klasserna 7-9, men ombudsmötet vill samtidigt framhålla vikten av att klassföreståndaren får största möjliga antal ämnen och timmar i den egna klassen. Av särskild vikt anser ombudsmötet detta vara för de klen-
fysiskt
t gäva och ~~psykiskt~~ svaga barnen. Då skolkommissionen ansluter sig till klasslärarsystemet för klasserna 5-6, finner ombudsmötet det inkonsekvent att samtidigt föreslå centralisering av dessa klasser.

c) Ombudsmötet är fullt medvetet om att den nioåriga enhets- skolan inte kan genomföras utan omfattande centralisering av realskolestadiet, och det synes ombudsmötet vara den enda anordning, som kan skänka likvärdighet mellan landsbygdens och tätorternas skolor. Centralisering av klasserna 5-6 i vissa fall på grund av undervisningen i engelska vill vi bestämt motsätta oss. Centraliseringen av dessa klasser skulle innebära ett sönderbrytande av bygdeskolorna, vilka skolkommissionen i ett annat sammanhang säger sig vilja slå vakt om, och undervisningen i engelska bör kunna handhas av klassläraren, särskilt efter lärarutbildningens reformering.

Centralstyrelsens förslag till uttalande

4. Lärarkategorierna och lärarutbildning

Centralstyrelsens förslag till yttrande

3. Flickskolan

Beträffande den speciella flickskolan har skolkommissionen själv framhållit att den inte längre har någon plats inom enhetsskole-systemet. Ombudsmötet finner det anmärkningsvärt att skolkommissionen trots detta förordar inrättandet av en speciell flickskola som särskild skolform vid sidan av enhetsskolan. För de teoretiskt begåvade flickorna erbjuder gymnasiet en studiegång, som utan examenstryck kan avslutas i och med klass 11. Särskilt den allmänna linjen bör bli en lämplig förberedelse för de yrken, som brukar rekryteras från flickskolan. Flickor med praktiska intressen har möjlighet att över klass 9y vinna inträde i yrkesskola. För de elever, som varken tänker fortsätta sina studier i gymnasiet eller övergå till egentlig yrkesutbildning, torde klass 9a väl lämpa sig. Det finns ingen anledning att av pietet bevara flickskolan.

I ett demokratiskt samhälle som syftar till likställighet mellan män och kvinnor bör inte en särpräglad undervisning ges flickorna.

Ombudsmötet ansluter sig alltså till reservationen i betänkandet, vilken hävdar att flickskolan som särskild skolform bör avvecklas.

Ombudsmötet anser det inte nödvändigt att lärarna i engelska i klasserna 5-6 skall ha akademisk examen. Av pedagogiska och skolorganisatoriska skäl anser ombudsmötet det vara mest lämpligt att klasslärarna handlar undervisningen i engelska.

Ombudsmötet vill betona nödvändigheten av att lärarexamen ger kompetens att undervisa i engelska. Vidare vill ombudsmötet peka på den

Centralstyrelsens förslag till uttalande

4. Lärarkategorier och lärarutbildning

Ombudsmötet uttalar sin tillfredsställelse över att skolkommissionen föreslagit att dimissionsexamen skall utgöra grunden för utbildning av mellanskollärare. Ombudsmötet vill dock framhålla som sin åsikt att dimissionsexamen bör utgöra grunden för utbildning av alla lärare inom enhetsskolan. Ombudsmötet vill dessutom understryka betydelsen av att gymnasier för vuxna inrättas och att något av de nuvarande seminarierna omvandlas till gymnasium. Härigenom bereds tillfälle för studiebegåvad och för läraryrket intresserad ungdom, som vid något senare ålder beslutat sig för teoretiska studier, att avlägga den examen, som är nödvändig för inträde till lärarhögskola.

a) Ombudsmötet uttalar sin tillfredsställelse över förslaget angående omläggningen av lärarutbildningen och vill livligt tillstyrka att ett friare arbetssätt än det som för närvarande i allmänhet tillämpas vid våra seminarier införes. Härigenom nås ett mål, vilket såväl de nuvarande seminarieeleverna som folkskolans lärare satt upp som ett önskemål. Ombudsmötet anser det dock inte möjligt att, då ett friare arbetssätt införes, utbildningstiden kan fastställas till 2 år. Det är ej möjligt att i förväg kunna fixera den tid inom vilken vissa kunskaper och färdigheter skall inhämtas.

b) Ombudsmötet uttalar sitt gillande av de förslag till olika utbildningsvägar för realskolans lärare, som av skolkommissionen föreslagits.

c) Ombudsmötet anser det inte nödvändigt att lärarna i engelska i klasserna 5-6 skall ha akademisk examen. Av pedagogiska och skolorganisatoriska skäl anser ombudsmötet det vara mest lämpligt att klasslärarna handhar undervisningen i engelska.

Ombudsmötet vill betona nödvändigheten av att lärarexamen ger kompetens att undervisa i engelska. Vidare vill ombudsmötet peka på den

betydelse som radio, film och grammofon kan ha för engelskundervisningen.

d) Ombudsmötet inser att inrättandet av huvudlärartjänster skulle kunna ha stor betydelse för skolarbetets utveckling, men anser att dessa tjänster bör tillsättas på vissa år. Skoldistriktet bör själva få avgöra, om tjänsterna skall inrättas. Såväl i fråga om tjänsternas inrättande som vid personvalet bör hänsyn tas till lärarkollegiets önskemål. Vid de skolor, där aspiranttjänstgöring skall fullgöras, torde huvudlärare få en särskilt stor uppgift att fylla.

Ombudsmötet inser att lärarna måste vara rådgivande, liksom inspekterande. De bör tillsättas efter pedagogiska meriter och ha erfarenhet från arbetet inom skolan. Tillsättning av konsulenterna för en begränsad tid tillstyrkes.

Ombudsmötet uttalar sig för odifferentierad undervisning i engelska i k

Centralstyrelsens förslag till uttalande

5. Skolans ledning och lokala organisation

Ombudsmötet föreslår att alla lärartjänster i enhetsskolan skall tillsättas på samma sätt och av samma myndighet samt avvaktar skolkommissionens ytterligare utredning.

Skolkommissionens förslag om Kristendomsundervisning och morgonbön tillstyrkes.

7. Omvårdnad av eleverna

Skolkommissionens förslag angående anställande av skolpsykologer och deras utbildning tillstyrkes, liksom planen för deras verksamhet. Det måste emellertid med mer än en skolpsykolog i varje inspektionsområde. De större kommunerna rätt att med statsbidrag anställa en kommunal skolpsykolog är av stor betydelse.

Förslaget till skolasociala åtgärder, som framlägges av skolkommissionen, tillstyrkes.

Centralstyrelsens förslag till uttalande

6. Arbetssätt och ämnesinnehåll

Skolkommissionens förslag med flera parallella studieplaner med grundkurs och överkurs tillstyrkes. För att förslaget med grundkurs och överkurs skall kunna genomföras fordras ovillkorligen en minskning av barnantalet i klasserna.

Förslaget om konsulentverksamhet tillstyrkes. Konsulenterna måste vara rådgivande, icke inspekterande. De bör tillsättas efter pedagogiska meriter och ha erfarenhet från arbetet inom skolan. Tillsättning av konsulenterna för en begränsad tid tillstyrkes.

Ombudsmötet uttalar sig för odifferentierad undervisning i engelska i klasserna 5 och 6. Förstärkningsanordningar bör genomföras i mån av behov. Dock må elever som har stora svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen i främmande språk kunna befrias.

Skolkommissionens förslag om samhällskunskap som särskilt ämne tillstyrkes.

Skolkommissionens förslag om kristendoms-kunskap och morgonbön tillstyrkes.

7. Omvårdnad av eleverna

Skolkommissionens förslag angående anställande av skolpsykologer och deras utbildning tillstyrkes, liksom planen för deras verksamhet. Det måste anses önskvärt med mer än en skolpsykolog i varje inspektionsområde. De större kommunerna rätt att med statsbidrag anställa en kommunal skolpsykolog är av stor betydelse.

Förslaget till skolsociala åtgärder, som framlägges av skolkommissionen, tillstyrkes.

Centralstyrelsens förslag till uttalande

8. Yrkesutbildningen

1) Skolkommisionens förslag om insättande av yrkesutbildningen i klass 9 tillstyrkas.

2) Vid förverkligandet av detta förslag kommer stora svårigheter att uppstå. Därför understrykes kraftigt skolkommisionens yttrande på sidan 254 i dess betänkande: "Ett allmänt genomförande av en förberedande yrkesutbildningsverksamhet under det nionde skolåret bör föregås av en försöksverksamhet i olika delar av landet, under vilken de föreslagna utbildningsformerna ingående prövas och i mån av behov justeras."

3) Svårigheterna för genomförande av denna förberedande yrkesutbildning är särskilt stora i landsbygdens skolor. Därför måste denna utbildning organiseras olika för landsbygd och städer. Vid förslagets praktiska utformning bör tillses, att landsbygdens redan nu besvärliga arbetskraftsproblem inte ytterligare försvåras.

9. Tekniska hjälpmedel

Ombudsmötet föreslås tillstyrka skolkommisionens förslag om utökad användning av radio och film i undervisningen.